

AUTOREFERAT

PRZEDSTAWIAJĄCY OPIS DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH HABILITANTA

dr Tomasz Kwarciański

Kraków, grudzień 2021

Spis treści

1. Imię i nazwisko	3
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.	3
3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.	3
4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).	4
4.1. Krytyka koncepcji dobrobytu ekonomicznego	7
4.1.1. Krytyka racjonalności w ekonomii	7
4.1.2. Krytyka interpersonalnych porównań użyteczności	9
4.2. Konceptualizacja dobrobytu hybrydowego (HWB)	13
4.3. Operacjonalizacja dobrobytu hybrydowego (HWB)	15
4.4. Aplikacja miernika dobrobytu hybrydowego (HWB)	17
4.5. Dobrobyt nasycony aksjologicznie i problem uzgodnienia	18
4.6. Perspektywy dalszych badań	20
5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. .	21
5.1. Centre for the Study of Mind in Nature (CSMN)	21
5.2. Instytut Badań Rynku Konsumpcji i Koniunktur – PIB	22
6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę	22
6.1. Organizacja redakcji naukowych	23
6.2. Organizacja wydarzeń naukowych	23
6.2.1. Organizacja konferencji naukowych	23
6.2.2. Organizacja seminariów i webinarów naukowych	24
6.3. Organizacja współpracy naukowej	24
6.4. Działalność popularyzująca filozofię ekonomii	25
6.5. Pozostała działalność organizacyjna i dydaktyczna	26
7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.	26
7.1. Pozostałe obszary badawcze	26
7.2. Opracowanie recenzji naukowych	27
7.3. Wsparcie młodych naukowców	28
7.4. Nagrody naukowe i organizacyjne	28
8. Literatura cytowana w autoreferacie	28

1. Imię i nazwisko

Tomasz Antoni Kwarciński

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

2008, Doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofii

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Równość i korzyść. Amartyi Kumar Sena koncepcja sprawiedliwości dystrybtywnej”, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, (rozprawa opublikowana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie w serii „Monografie: Prace Doktorskie”)

2006, Magister ekonomii

Tytuł pracy magisterskiej: „A. K. Sena koncepcja badań nad ubóstwem”, Katolicki Uniwersytet Lubelski

2003, Magister filozofii w zakresie ogólnej metodologii nauk

Tytuł pracy magisterskiej: „Koncepcja racjonalności w ekonomii klasycznej”, Katolicki Uniwersytet Lubelski

2021, Ukończenie podyplomowych studiów Metody statystycznej analizy danych, Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie

2008, Ukończenie podyplomowych studiów przygotowania pedagogicznego, Katolicki Uniwersytet Lubelski

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

Październik 2008 – obecnie: **Adiunkt w Katedrze Filozofii, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie**

Styczeń – wrzesień 2018: **Kierownik Zakładu Metaekonomii, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur – Państwowy Instytut Badawczy**

Październik 2004 – wrzesień 2008: **Asystent w Katedrze Etyki Szczegółowej, Katolicki Uniwersytet Lubelski**

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

W ramach cyklu „**Problem normatywności w ekonomii**”, na który składa się dziewięć tekstów naukowych opublikowanych w latach 2014-2021, analizowałem fundamenty normatywności teorii ekonomicznych. Podstawowym pytaniem badawczym cyklu jest, czy i jak dalece kategorie użyteczności i dobrobytu, bazujące na koncepcji spełniania preferencji, stanowią satysfakcjonujące kryterium oceny konkurencyjnych stanów świata.

Na cele szczegółowe składają się:

C1: Rekonstrukcja i krytyka koncepcji dobrobytu występującej w ekonomii neoklasycznej.

C2: Sformułowanie podstawowych założeń hybrydowej koncepcji dobrobytu.

C3: Operacjonalizacja hybrydowej koncepcji dobrobytu.

C4: Aplikacja hybrydowej koncepcji dobrobytu w badaniach empirycznych.

C5: Sformułowanie koncepcji dobrobytu nasyczonego aksjologicznie i jej zastosowanie w kontekście problemu uzgodnienia neoklasycznej ekonomii dobrobytu z behawioralną ekonomią dobrobytu.

Cel pierwszy (C1) został zrealizowany w następujących tekstach:

Kwarciański T., (2014a), *Racjonalność, normatywne zaangażowanie i autonomia podmiotu*, „Prakseologia”, nr 156, s. 297-324.

Kwarciański T., (2014b), *Filozoficzne problemy wokół interpersonalnych porównań użyteczności*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, nr 5 (929), s. 5-17.

Kwarciański T., (2014c), *Problem arbitralności interpersonalnych porównań użyteczności*, „Studia Ekonomiczne”, nr 3, s. 415-435.

Kwarciański T., (2016a), *Koncepcje dobrobytu i porównania interpersonalne*, „Ekonomia: rynek, gospodarka, społeczeństwo”, nr 45, s. 105-133.

Cel drugi i trzeci (C2, C3) został podjęty w artykułach:

Kwarciański T., Ulman P., (2018), *A Hybrid Version of Well-being: an Attempt at Operationalization*, „Zarządzanie Publiczne”, nr 4 (46), s. 30-49.

Tomasz Kwarciański (50%): wstępna koncepcja artykułu, wybór bazy danych, przegląd literatury ekonomicznej i filozoficznej, wnioski, końcowa redakcja całości.

Paweł Ulman (50%): opracowanie bazy danych, analizy statyczne, przegląd literatury statycznej, końcowa redakcja całości.

Kwarciański T., (2019a), *On the Importance of the Philosophy of Well-being*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, nr 3 (981), s. 9-26.

Realizacji celu czwartego (C4) poświęcony jest tekst:

Kwarciański T., Ulman P., (2020), *Quality of Life Paradox: Well-Being Ranking of the Selected European Countries Based on Hybrid Well-Being Approach*, „Economics & Sociology”, vol. 13, nr 2, s. 160-180.

Tomasz Kwarciański (50%): wstępna koncepcja artykułu, wybór bazy danych, przegląd literatury ekonomicznej i filozoficznej, wnioski, końcowa redakcja całości.

Paweł Ulman (50%): opracowanie bazy danych, analizy statyczne, przegląd literatury statycznej, końcowa redakcja całości.

Cel piąty (C5) został podjęty w artykułach:

Kwarciański T., Załuski W., (2021), *Beyond Mere Utility-Maximisation. Towards an Axiologically Enriched Account of Well-being*, in: *Words, objects and events in economics: the making of economic theory* (eds. Róna Peter, Zsolnai László, Winciewicz-Price Agnieszka), s. 181-191.

Tomasz Kwarciański (50%): wstępna koncepcja artykułu, redakcja wstępu (część 1), części 2, 3.1, przegląd literatury ekonomicznej, dyskursywne wypracowanie głównych tez i argumentów, końcowa redakcja całości.

Wojciech Załuski (50%): redakcja części 3.2, wniosków, przegląd literatury filozoficznej, dyskursywne wypracowanie głównych tez i argumentów, końcowa redakcja całości.

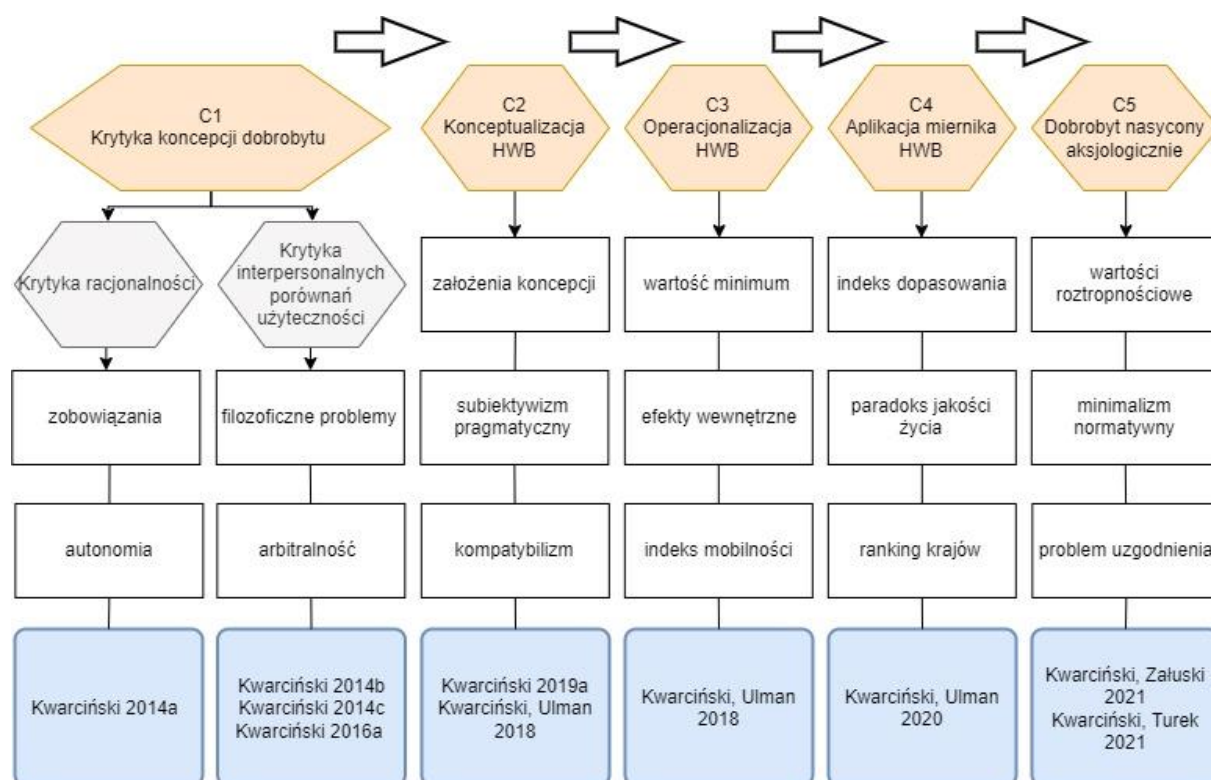
Kwarciański T. Turek K., (2021), *Can Normative Economics be Convincing without the Notion of Well-being?*, „Filozofia Nauki” (przyjęty do druku).

Tomasz Kwarciański (50%): wstępna koncepcja artykułu, redakcja wstępu, części 2, 3, przegląd literatury, dyskursywne wypracowanie głównych tez i argumentów, końcowa redakcja całości.

Krzysztof Turek (50%): redakcja części 1, zakończenia, przegląd literatury, dyskursywne wypracowanie głównych tez i argumentów, końcowa redakcja całości.

Realizacja wymienionych celów szczegółowych (C1-C5) składa się na pięć etapów pracy poświęconej problematyce normatywności w ekonomii (zob. Rys. 1).

Rys. 1: „Problem normatywności w ekonomii” – cele i etapy analizy

Źródło: opracowanie własne.

Etap pierwszy został poświęcony rekonstrukcji i krytyce koncepcji dobrobytu występującej w ekonomii neoklasycznej. Ponieważ koncepcja dobrobytu jest bezpośrednio powiązana z zagadnieniem racjonalności w ekonomii oraz warunkuje negatywne rozstrzygnięcie problemu interpersonalnych porównań użyteczności, to właśnie te zagadnienia stały się przedmiotem szczególnego zainteresowania w tej części pracy. Na etapie drugim sformułowano podstawowe założenia hybrydowej koncepcji dobrobytu oraz podjęto próbę ich uzasadnienia w ramach stanowiska zwanego kompatybilizmem. Etap trzeci dotyczył poszukiwania różnych sposobów operacjonalizacji hybrydowej koncepcji dobrobytu oraz testowania miernika zwanego indeksem mobilności (wariant indeksu Bartholomewa). Na etapie czwartym zastosowano tę miarę, określoną bardziej adekwatnie mianem „indeksu dopasowania”, do analizy tzw. paradoksu jakości życia. Zaprezentowano również porównanie rankingów krajów opracowanych według różnych miar dobrobytu, w tym dobrobytu hybrydowego. Etap piąty to powrót do analiz teoretycznych. Z jednej strony jest to próba podsumowania wątpliwości dotyczących koncepcji dobrobytu obecnej w ekonomii

neoklasycznej i przeciwstawienia jej idei dobrobytu nasyczonego aksjologicznie, którego praktycznym wyrazem jest koncepcja dobrobytu hybrydowego (HWB). Z drugiej strony jest to również dążenie do poszerzenia analiz na nowe, żywo dyskutowane zagadnienie sposobu pogodzenia neoklasycznej ekonomii dobrobytu z behawioralną ekonomią dobrobytu.

Zagadnienia podejmowane w ramach cyklu „Problem normatywności w ekonomii” swoją oryginalność zawdzięczają połączeniu perspektywy ekonomicznej (krytyka neoklasycznej koncepcji dobrobytu), filozoficznego dyskursu (postulaty, które powinna spełniać miara dobrobytu) oraz analiz empirycznych (skonstruowanie miary opartej na zaproponowanej koncepcji dobrobytu hybrydowego).

4.1. Krytyka koncepcji dobrobytu ekonomicznego

Krytyka dominującej w ekonomii neoklasycznej koncepcji racjonalności jest istotna ponieważ stoi ona u podstaw ekonomicznej koncepcji dobrobytu (użyteczności) interpretowanej jako spełnienie preferencji. Z kolei dyskusja na temat interpersonalnych porównań użyteczności ujawnia słabości neoklasycznej koncepcji dobrobytu oraz skłania do wzięcia pod uwagę alternatywnych propozycji.

4.1.1. Krytyka racjonalności w ekonomii

W artykule „**Racjonalność, normatywne zaangażowanie i autonomia podmiotu**” (Kwarciański 2014a) analizowana jest koncepcja racjonalności zaproponowana przez A. Sena (1977). Oryginalność jego propozycji polega na wprowadzeniu pojęcia normatywnego zaangażowania lub zobowiązania (*commitment*). Kategoria ta stanowi zarazem punkt sporny z koncepcją racjonalności akceptowaną w ramach ekonomii neoklasycznej. Zdaniem Sena, jednostka podejmująca decyzję może wziąć pod uwagę sytuację innych ludzi na dwa sposoby. Po pierwsze, poprzez empatyczne uwzględnienie ich położenia, zwane sympatią (*sympathy*), np. wrażliwy człowiek czuje się gorzej słysząc, że nieszczęście przydarzyło się komuś z jego znajomych lub członków rodziny. Po drugie, poprzez postępowanie zgodne z normami moralnymi lub regułami społecznymi bez względu na to jaki wywrze to ostatecznie wpływ na jego własną użyteczność. Na przykład, ktoś angażuje się w pomoc potrzebującym nie dlatego, że wzrusza się ich losem (co obniża jego użyteczność) lecz dlatego, że tak właśnie należy postępować, tego wymagają standardy słusznego postępowania. Działanie tego typu jest przykładem normatywnego

zaangażowania/zobowiązania (*commitment*).

Normatywne zaangażowanie stanowi poważne wyzwanie dla koncepcji racjonalności przyjmowanej w ekonomii neoklasycznej, która zakłada, zdaniem Sena (2002), że: (1) użyteczność jednostki jest definiowana przez jej własną konsumpcję (*self-centered welfare*), (2) jedynym celem podmiotu jest maksymalizacja własnej użyteczności (*self-welfare goal*) oraz (3) działanie jednostki jest motywowane wyłącznie dążeniem do osiągnięcia jej własnego celu (*self-goal choice*). Wprowadzenie normatywnego zaangażowania jako możliwego motywu działania zrywa bowiem związek łączący wybory jednostek z jej użytecznością i dopuszcza sytuację, w której podmiot działa niezgodnie z własnym rankingiem preferencji. Pojęcie normatywnego zaangażowania stało się więc przedmiotem krytyki ekonomistów i filozofów ekonomii. W artykule rozważane są głosy krytyczne P. Pettita (2005), D. Hausmana (2005; 2012) oraz G. Brennana (2007). Wprowadzenie koncepcji normatywnego zaangażowania, zdaniem Pettita, narusza relację przekonania-pragnienia, ponieważ zdaje się podważać związek racjonalności z postępowaniem celowym, według Hausmana bazuje na wieloznaczności terminu „preferencje”, natomiast w ocenie Brennana nie jest konieczne, gdyż poszanowanie norm również może stanowić przedmiot wyboru.

W dalszej kolejności analizowane są trzy wysunięte przez Sena (2007) argumenty na rzecz modyfikacji koncepcji racjonalności występującej w ekonomii neoklasycznej poprzez uwzględnienie kategorii normatywnego zaangażowania: (1) argument transcendentálny (kategoria normatywnego zaangażowania to warunek racjonalnego działania), (2) argument pragmatyczny (kategoria normatywnego zaangażowania umożliwia wyjaśnienie i przewidywanie działań jednostek) oraz (3) argument etyczny (uwzględnienie normatywnego zaangażowania daje wyraz podmiotowości i autonomii jednostek). Szczególne znaczenie przyznano argumentacji pragmatycznej i etycznej, a zwłaszcza idei zastosowania tzw. metarankingu preferencji zabezpieczającego autonomię podmiotów. Ludzie nie tylko mają preferencje wobec dóbr, spośród których wybierają, mają również zdolność dystansowania się wobec własnego rankingu preferencji, uwzględniając np. normy moralne lub reguły społeczne, i konstruowania rankingu własnych rankingów preferencji.

Dopuszczenie oddzielenia wyborów jednostek od ich użyteczności, definiowanej w kategoriach spełniania preferencji, oraz nacisk położony na autonomię podmiotów

stanowią sugestie dotyczące warunków, które spełnić powinna konkurencyjna koncepcja dobrobytu. Wskazówki tego typu zawiera również dyskusja poświęcona możliwości i sensowności przeprowadzania interpersonalnych porównań użyteczności.

4.1.2. Krytyka interpersonalnych porównań użyteczności

Problematyce interpersonalnych porównań użyteczności poświęcone są trzy teksty cyklu. Pierwszy kataloguje problemy dotyczące interpersonalnych porównań użyteczności, które mają znaczenie z punktu widzenia filozofii ekonomii. Drugi jest poświęcony szczegółowemu problemowi, którym jest arbitralność tego typu porównań. Natomiast trzeci analizuje problematykę interpersonalnych porównań użyteczności w świetle różnych filozoficznych koncepcji dobrobytu.

W artykule „**Filozoficzne problemy wokół interpersonalnych porównań użyteczności**” (Kwarciański 2014b) podjęto próbę usystematyzowania problematyki filozoficznej, która dotyczy interpersonalnych porównań użyteczności. Zagadnienie to ma istotne znaczenie zarówno dla teorii ekonomii, jak i praktyki gospodarczej. W ramach analizy wyróżniono cztery grupy problemów: problemy semantyczne, problemy epistemologiczne, problemy antropologiczne oraz problemy aksjologiczne. Problemy semantyczne dotyczą znaczenia terminu „użyteczność” (stan mentalny, zaspokojenie pragnień/spełnienie preferencji, faktycznie dokonany wybór, dobrobyt jednostki) oraz znaczenia predykatów odnoszonych do stanów mentalnych podmiotu w przypadku subiektywistycznej interpretacji użyteczności. W tej ostatniej kwestii wskazać można dwa stanowiska: (1) pogląd akcentujący świadome doznania podmiotu oraz (2) funkcjonalizm (Goldman 1995). Wedle funkcjonalizmu znaczenie predykatów mentalnych wynika z odniesienia do zdroworozsądkowych praw, które wiążą ze sobą stymulujący bodziec (wejście), wewnętrzny stan podmiotu i behawioralną reakcję (wyjście). Do zakresu problemów epistemologicznych należy sceptyczna wątpliwość, czy jednostka ma poznawczy dostęp do stanów mentalnych innych ludzi, a w związku z tym, czy jest w stanie posiadać wiedzę na temat tychże stanów. W ramach problemów antropologicznych rozważa się możliwość odrzucenia kartezjańskiej, dualistycznej wizji człowieka na rzecz przyjęcia naturalistycznej interpretacji stanów mentalnych, który to pogląd przesądza o możliwości przeprowadzania interpersonalnych porównań użyteczności. Wreszcie w ramach problemów aksjologicznych rozważa się L. Robbinsa (1938) krytykę normatywności interpersonalnych porównań użyteczności, która została odróżniona od jego krytyki arbitralności.

Za A. Senem (1997) wskazano, że interpersonalne porównania użyteczności mogą mieć zarówno wariant normatywny, gdy np. są powiązane z zasadą maksymalizacji użyteczności, jak i opisowy, odwołujący się do behawioryzmu (porównanie zachowań ludzi stanowi podstawę do wydawania sądów na temat ich stanów mentalnych) oraz introspekcji (stawianie się w sytuacji innej osoby lub pytanie samego siebie, którą sytuację bym wybrał).

Ustalono, że rozstrzygnięcia w sporze o możliwość i sensowność interpersonalnych porównań użyteczności zależą w głównej mierze od przyjętych stanowisk semantycznych. Najbardziej pożądaną przez ekonomistów wersję interpersonalnych porównań użyteczności, czyli interpretacje opisowe, opierają się na wątpliwych przesłankach semantycznych (funkcjonalizm), antropologicznych (problem indywidualności osoby) i epistemologicznych (problem tzw. „oczyszczonych” lub „wypranych” preferencji). Normatywne wersje interpersonalnych porównań użyteczności możliwe są w ramach różnych założeń epistemologicznych (model oparty na gustach vs. model oparty na percepcji). Wątpliwości dotyczące opisowych wariantów interpersonalnych porównań użyteczności oraz możliwość wykorzystania różnych podejść normatywnych skłania do szukania rozwiązań zarysowanych trudności w obiektywistycznych koncepcjach dobrobytu.

Teza, że obiektywistyczne strategie radzenia sobie z problemem interpersonalnych porównań użyteczności są warte rozważenia została postawiona w tekście **„Problem arbitralności interpersonalnych porównań użyteczności”** (Kwarciański 2014c).

Celem tego artykułu była próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, jaki charakter ma arbitralność interpersonalnych porównań użyteczności oraz które spośród składowych tego typu porównań – pojęcie użyteczności, koncepcja kardynalizacji, metoda porównań – są nośnikami arbitralności. W dalszej kolejności zaś postawiono sobie za cel ocenę głównych strategii rozwiązywania problemu interpersonalnych porównań użyteczności.

Tekst zawiera analizę poglądów Lionela Robbinsa przedstawionych w pracy *An Essay on The Nature and Significance of Economic Science* (1945), przegląd koncepcji kardynalizacji użyteczności a także przegląd metod interpersonalnych porównań użyteczności. Do metod tych zaliczono: metodę równej odległości między poziomami użyteczności, metodę empatii (Harsanyi 1977; Arrow 1978), metodę zerojedynkową

(Hausman 1955). Wskazano dwie podstawowe strategie rozwiązywania problemu interpersonalnych porównań użyteczności: (1) budowanie „mostu” między poszczególnymi jednostkami oraz (2) uzasadnienie zewnętrznego wobec podmiotów standardu porównań (strategia obiektywistyczna). Rolę mostu pełnić mogą preferencje, gdyż istnieją naukowe metody pozwalające uzyskać wiedzę na ich temat (np. obserwacja ludzkich wyborów). Zwolennicy strategii obiektywizacji standardu porównań koncentrują się natomiast na charakterystyce pojęcia dobrobytu (Riley 2009; Griffin 2002).

Na podstawie przeglądu stanowisk, dotyczących sensowności i możliwości przeprowadzania interpersonalnych porównań użyteczności wyróżniono cztery interpretacje interpersonalnego podobieństwa: (1) sceptyczną, (2) pragmatyczną, (3) empiryczną oraz (4) realistyczną. Zgodnie z interpretacją sceptyczną nie ma naukowych podstaw do postulowania jakiegokolwiek podobieństwa między ludźmi, które umożliwiałoby przeprowadzenie interpersonalnych porównań użyteczności. Interpretacja pragmatyczna (Harsanyi 1977) głosi, że choć nie można uznać za prawdziwe sądów dotyczących interpersonalnego podobieństwa ludzi w zakresie doznawanej użyteczności, to akceptacja tych sądów stanowi wymóg metodologiczny. Protagonisci interpretacji empirycznej uznają z kolei, że użyteczność jest systematycznie redukowalna do pewnych obserwowalnych stanów psychicznych, które mogą być w podobny sposób przypisane każdemu człowiekowi (Graham, 2008; Binmore, 2009). Interpretacja realistyczna (Riley 2009; Griffin 2002) głosi, że istnieje podstawowa struktura rzeczywistości, która obejmuje m.in. naturę człowieka (jego strukturę psychiczną) oraz sferę uniwersalnych wartości, kształtujących koncepcję dobrego życia, która to struktura może być przez ludzi poznana i w świetle której można wskazać na istotne podobieństwa zachodzące między poszczególnymi osobami.

Interpretacja realistyczna stała się przedmiotem szczególnego zainteresowania w artykule **„Koncepcje dobrobytu i porównania interpersonalne”** (Kwarciański 2016). Powrócono tam do wspomnianego już rozróżnienia dwóch strategii przewyższania problemu interpersonalnych porównań użyteczności, którymi są: (1) traktowanie indywidualnych preferencji podmiotów jako rodzaju „mostu” między subiektywnie rozumianą użytecznością lub dobrobytem różnych ludzi, (2) próba uzasadnienia jakiegoś zewnętrznego w stosunku do podmiotów (obiektywnego) standardu porównań. Celem tekstu było przedstawienie argumentacji na rzecz interpretowania indywidualnego dobrobytu w kategoriach obiektywistycznych. W argumentacji zastosowano analizę

mocnych i słabych stron konkurencyjnych teorii dobrobytu, tj. dobrobytu jako spełniania preferencji podmiotu oraz koncepcji zwanej listą dóbr obiektywnych.

Do kluczowych trudności koncepcji utożsamiającej dobrobyt ze spełnieniem preferencji należą m.in.: przekonanie, że jednostka koncentruje się wyłącznie na własnej korzyści, ignorowanie ograniczeń poznawczych podmiotów, problem spójności preferencji, zmiana preferencji w czasie, problem genezy preferencji, występowanie preferencji adaptacyjnych. Ponadto, w koncepcji tej można dopatrywać się błędów ekwiwokacji w użyciu takich terminów jak „preferencje” i „użyteczność”. Błąd ten występuje, gdy preferencje utożsamia się z jednej strony z pozytywnym nastawieniem jednostki do czegoś (*attitude*), chęcią osiągnięcia czegoś dla niego samego, z drugiej z uznaniem, że preferować znaczy tyle co wybierać (Sumner 2003). Zdaniem D. Hausmana (2012) niejednoznaczność występuje również w użyciu słowa „użyteczność”, gdy zwiększenie użyteczności podmiotu z jednej strony interpretuje się jako większy stopień spełnienia jego preferencji, a z drugiej jako zadowolenie jednostki (*satisfaction*). Można wówczas w prosty sposób wiązać faktycznie dokonane wybory z preferencjami i dobrobytem jednostki.

Do najistotniejszych problemów koncepcji wiążącej dobrobyt z listą dóbr obiektywnych zalicza się: uzasadnienie, że konkretne dobro powinno znaleźć się na liście dóbr obiektywnych, uzasadnienie konkretnego sposobu hierarchizacji tych dóbr, zarzut paternalizmu i groźba naruszenia autonomii jednostki oraz konieczność wprowadzenia redystrybucji dóbr. Artykuł zawiera krótką polemikę z tymi zarzutami.

Krytyka wspomnianych koncepcji dobrobytu doprowadziła do zaproponowania hybrydowej koncepcji dobrobytu, zawierającej obiektywne standardy międzyosobowego podobieństwa. Sformułowane zostały również dwa warunki, które koncepcja taka powinna spełniać: po pierwsze, przedmiot pragnień (preferencji) powinien być wart preferowania (warunek obiektywny) oraz po drugie, indywidualny człowiek powinien rzeczywiście chcieć (preferować) ten przedmiot (warunek subiektywny). Warunek pierwszy przesądza o tym, że uzasadnienie przedmiotu preferencji jest niezależne od podmiotu żywiącego te preferencje. Uzasadnienie musi mieć bezstronny, obiektywny charakter. Z kolei warunek drugi gwarantuje, że nastawienie jednostki zostanie również wzięte pod uwagę, a tym samym, iż bezstronne uzasadnienie jakiegoś dobra nie jest automatycznie równoznaczne z bezwarunkowym uznaniem go za dobre dla konkretnej osoby w konkretnym miejscu i czasie.

Akceptacja hybrydowej koncepcji dobrobytu prowadzi do wniosku, że interpersonalne porównania użyteczności są możliwe i sensowne, choć zasadniczo ograniczone do obiektywnego wymiaru dobrobytu jednostki. Z punktu widzenia osoby trzeciej można stwierdzić, jak dobrze układa się czyjeś życie, czyli jaki jest poziom jakości życia danej osoby (Kagan 2009). Nie sposób jednak z równą pewnością ustalić jaką wartość dla innej osoby (o indywidualnych przekonaniach, unikatowym położeniu) mają realizowane przez nią dobra.

4.2. Konceptualizacja dobrobytu hybrydowego (HWB)

Zainicjowana w poprzednich tekstach próba konceptualizacji dobrobytu hybrydowego, w szczególności poprzez wskazanie warunków, które powinny zostać spełnione (warunek subiektywny i warunek obiektywny) była kontynuowana w kolejnych artykułach cyklu. Pierwszy z nich, historycznie późniejszy, próbuje osadzić tę koncepcję w szerszych ramach konkurencyjnych stanowisk (miar dobrobytu oraz założeń filozoficznych). Drugi, identyfikuje podstawowe komponenty hybrydowej koncepcji dobrobytu a następnie przechodzi do kolejnego etapu, którym jest próba jej operacjonalizacji.

Artykuł „**On the Importance of the Philosophy of Well-being**” (Kwarciański 2019) zawiera analizę założeń przyjmowanych przez zwolenników tzw. słabego welfaryzmu. Zgodnie z tym poglądem, rządzący powinni przynajmniej próbować realizować politykę, która przyczynia się do wzrostu dobrobytu obywateli, przy innych czynnikach niezmiennych. W szczególności rozważany jest problem czy rządzący muszą opowiadać się za jakąś treściową koncepcją dobrobytu typu hedonizm lub lista dóbr obiektywnych, czy też wystarczy, że przyjmują założenie o spełnieniu preferencji obywateli (formalna koncepcja dobrobytu).

W artykule analizowane jest stanowisko D. Haybron i V. Tiberius (2012, 2015) zgodnie z którym możemy uniknąć formułowania pytań o charakter koncepcji dobrobytu, którą powinni przyjąć rządzący, wyraźnie rozgraniczając koncepcje dobrobytu lokowane po stronie obywateli od realizowanej przez państwo polityki promowania dobrobytu. Autorzy twierdzą, że polityka ta jest „uzasadniona tylko wówczas, gdy jest ugruntowana w koncepcjach dobrobytu tych, w imieniu których jest prowadzona” i nazywają to podejście „subiektywizmem pragmatycznym” (*pragmatic subjectivism*).

Ostatecznie podejście Haybron i Tiberius nie zostało uznane za przekonujące. Akceptując

subiektywizm pragmatyczny może się wprawdzie wydawać, że w teorii decydenci polityczni nie muszą podejmować tematyki dotyczącej charakteru koncepcji dobrobytu, którą mają realizować, w praktyce jednak neutralność decydentów w odniesieniu do koncepcji dobrobytu wydaje się nie do utrzymania. Dzieje się tak choćby ze względu na trudności z dostępem rządzących do wiedzy o koncepcjach dobrobytu obywateli (dostęp epistemiczny). Wobec tego albo opowiedzą się za którąś z treściowych koncepcji dobrobytu, np. wspierając realizację takich dóbr obiektywnych jak edukacja lub zdrowie obywateli, albo poprzestaną na formalnej koncepcji dobrobytu rozumianej jako spełnienie preferencji i będą działać na rzecz wzrostu PKB *per capita* w nadziei, że pozwoli to obywatelom w lepszym stopniu realizować własne preferencje jakiegokolwiek by one nie były.

Co więcej, jeśli nie chcemy poprzestawać na zbiorze niespójnych koncepcji dobrobytu, żywionych przez obywateli oraz ze względu na normatywny charakter dobrobytu (należy promować to, co dobre dla człowieka) warto rozwijać filozoficzne teorie dobrobytu ujawniając mocne i słabe strony poszczególnych stanowisk. Aby ułatwić proces podejmowania decyzji politycznych, potrzebne są filozoficznie uzasadnione miary dobrobytu. W takich miarach jak PKB *per capita*, HDI czy indeksy dobrobytu subiektywnego daje się zidentyfikować pewne uzasadnienie filozoficznie. Wydaje się jednak, że miary te są albo niewystarczające dla celów określenia dobrobytu obywateli, albo niedostatecznie ugruntowane filozoficznie. Stąd potrzeba rozwijania nowych lepiej uzasadnionych filozoficznie miar dobrobytu.

Biorąc to wszystko pod uwagę, można wskazać co najmniej trzy powody, dla których filozoficzne analizy koncepcji dobrobytu są istotne. Po pierwsze, pozwalają one sprawdzić nasze codzienne intuicje dotyczące pojęcia dobrobytu. Po drugie, ułatwiają krytyczne odniesienie do istniejących polityk i działań w zakresie dobrobytu. Po trzecie, są niezbędne w uzasadnianiu nowych miar dobrobytu.

Stanowisku subiektywizmu pragmatycznego przeciwstawiono pogląd, określony mianem kompatybilizmu. Pogląd ten głosi, że powinno nam zależeć na zgodności między standardami dobrobytu decydentów politycznych a standardami dobrobytu zwykłych obywateli (kompatybilność między decydentami a obywatelami). Sposobem realizacji tego celu, wartym rozważenia, jest przyjrzenie się subiektywnym stanom szczęścia ludzi oraz obiektywnym podstawom tych stanów (lista dóbr obiektywnych) a następnie podjęcie

próby zmniejszenia rozdźwięku między tymi dwoma aspektami indywidualnego dobrobytu. Jest to zatem postulat kompatybilności obejmującej subiektywny i obiektywny wymiar dobrobytu. Jako jej miarę zaproponowano indeks dobrobytu hybrydowego (HWB).

Podstawy teoretyczne HWB przedstawiono w tekście **“A Hybrid Version of Well-being: an Attempt at Operationalization”** (Kwarciański, Ulman 2018). Koncepcja dobrobytu hybrydowego adresuje dwa kluczowe problemy konkurencyjnych teorii dobrobytu. Z jednej strony, jest to problem koncepcji dobrobytu obiektywnego, którym jest groźba naruszenia autonomii podmiotu i paternalizm obiektywistycznego podejścia. Z drugiej strony, problem adaptacji, który dotyczy subiektywistycznych teorii dobrobytu (np. preferencje adaptacyjne). Hybrydowa koncepcja dobrobytu zwracając uwagę na subiektywne aspekty sytuacji podmiotu ma chronić jego autonomię, wzięcie zaś pod uwagę jakości życia, czyli obiektywnych aspektów dobrobytu jednostki, pozwala uniknąć problemu adaptacji. Proponowana miara dobrobytu hybrydowego nawiązuje do prac A. Sena (2005) i M. Nussbaum (2003), poświęconych koncepcji ludzkich możliwości (*capability approach*).

4.3. Operacjonalizacja dobrobytu hybrydowego (HWB)

O przydatności koncepcji dobrobytu świadczy m.in. możliwość konstruowania na jej bazie miar dobrobytu. Na przykład, koncepcja dobrobytu jako spełniania preferencji leży u podstaw stosowania PKB *per capita* jako miary dobrobytu. Z kolei podejście zorientowane na ludzkie możliwości (*capability approach*) stanowi uzasadnienie indeksu HDI. W związku z tym, podjęto próbę sprawdzenia na ile podejście hybrydowe może zostać zoperacjonalizowane. Zaowocowało to artykułami zredagowanymi we współpracy z Pawłem Ulmanem z Katedry Statystyki Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Artykuł **“A Hybrid Version of Well-being: an Attempt at Operationalization”** (Kwarciański, Ulman 2018) stanowi próbę poszukiwania sposobu pomiaru dobrobytu hybrydowego.

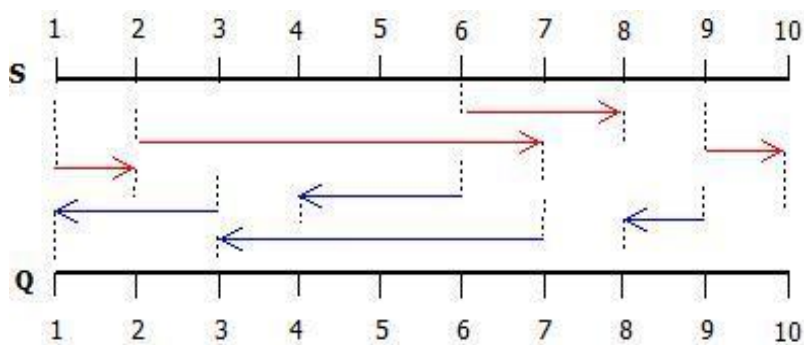
Rozważane są następujące trzy sposoby operacjonalizacji hybrydowej koncepcji dobrobytu (HWB), która powinna zawierać zarówno komponent subiektywny (S) jak i obiektywny (Q). Pierwszym z nich jest zastosowanie formuły minimalizacji, zgodnie z którą HWB przyjmuje wartość minimalną S lub Q. Zgodnie z tym założeniem, dobrobyt podmiotu jest tak duży, jak duża jest minimalna z dwóch wartości: subiektywne poczucie zadowolenia z

życia (szczęścia) lub obiektywne warunki życia (jakość życia). Drugi sposób polega na odwołaniu do kategorii efektów wewnętrznych (*internalities*), szczególnie popularnej w ekonomii behawioralnej. Jest to kategoria analogiczna do kategorii efektów zewnętrznych, z tym, że koszty swoich decyzji jednostka przerzuca nie na inne osoby (dokonuje eksternalizacji kosztów) lecz na siebie samą w przyszłych okresach (internalizuje koszty). W pracy przyjęto, że wyrazem takiej internalizacji kosztów będzie różnica między subiektywnie odczuwanym dobrobytem (S) a obiektywną jakością życia (Q). Trzecim sposobem operacjonalizacji koncepcji dobrobytu hybrydowego jest konstruowanie tzw. indeksu mobilności. Miara ta wyraża mobilność w kategoriach średniej liczby przejść od stanu początkowego S do stanu docelowego Q. Im niższy wskaźnik mobilności, tym dokładniejsza jest osobista samoocena szczęścia w stosunku do oceny obiektywnej.

Indeks mobilności jest wariantem indeksu D. J. Bartholomewa (1973), miary stosowanej przez ekonomistów m.in. do analizy rynku pracy i zjawiska ubóstwa. Nowością jest zastosowanie tego miernika, jako indeksu dopasowania (*Fitting Index*), do pomiaru dobrobytu hybrydowego. Nowatorstwo zastosowanego podejścia polega również na przyjęciu otwarcie normatywnego nastawienia. Przede wszystkim uznano, że pomiar nie jest czynnością czysto techniczną ale zawiera szereg założeń normatywnych (Co należy mierzyć i dlaczego?). W przypadku HWB przyjęto dwa normatywne standardy dobrobytu: subiektywny (poczucie szczęścia) i obiektywny (jakość życia). Poziom dopasowania tych standardów w odniesieniu do poszczególnych ludzi jest mierzony indeksem mobilności (dopasowania).

Jak pokazuje Rys. 2, wartość FI zależy od tego, jak wiele osób czuje się mniej szczęśliwych (czerwone strzałki) lub szczęśliwszych (niebieskie strzałki), niż wskazują na to ich obiektywne okoliczności, i jak znaczna jest ta dysproporcja (jak długie są obie strzałki). FI jest prawidłową miarą HWB ponieważ odzwierciedla ona dwie sytuacje: pierwszą, gdy ktoś ma niską jakość życia, ale czuje się szczęśliwy ($S > Q$), oraz drugą, gdy niskiemu szczęściu towarzyszy relatywnie wysoka jakość życia ($S < Q$). Im niższe FI, tym trafniejsza jest osobista samoocena szczęścia w stosunku do oceny obiektywnej, i większy dobrobyt. Należy więc dążyć do minimalizowania HWB mierzonego FI ponieważ im niższy indeks FI tym większy dobrobyt jednostki.

Rys. 2: Konstrukcja indeksu dopasowania

Źródło: Kwarciański, Ulman 2020, s. 164.

W artykule analizowane są także możliwości modyfikacji miary dobrobytu hybrydowego, m.in. ujęcie dynamiczne HWB, przyjęcie określonego poziomu stałej różnicy między S i Q, przy której indeks HWB ulega zmianie oraz modyfikacje w doborze zmiennych do analizy.

4.4. Aplikacja miernika dobrobytu hybrydowego (HWB)

Miernik dobrobytu hybrydowego wykorzystano w tekście **“Quality of Life Paradox: Well-Being Ranking of the Selected European Countries Based on Hybrid Well-Being Approach”** (Kwarciański, Ulman 2020) do analizy tzw. paradoksu jakości życia. Paradoks ten polega na różnicy między rzeczywistą jakością życia a jakością życia odczuwaną przez obywateli. W warstwie teoretycznej tekst odwołuje się do wielowymiarowego pojęcia dobrobytu Sena (2005, 2009) i Nussbaum (2003). W warstwie analizy statystycznej dla obliczenia dobrobytu obiektywnego zastosowano teorię zbiorów rozmytych (Zadeh 1965). Dobrobyt subiektywny mierzony jest za pomocą pytania kwestionariuszowego o ogólne poczucie szczęścia respondenta („Taking all things together on a scale of 1 to 10, how happy would you say you are?”). Dane do analizy pochodzą z European Quality of Life Survey.

W pierwszej kolejności dokonano pomiaru dobrobytu obiektywnego, następnie skonstruowano indeks dopasowania (*Fitting Index*) dobrobytu subiektywnego i obiektywnego, we wcześniejszych pracach określany mianem indeksu mobilności. Na koniec FI został porównywany z popularnymi w literaturze przedmiotu miarami dobrobytu jak szczęście, realizowane funkcjonowanie oraz PKB *per capita* poprzez skonstruowanie rankingów krajów opartych na tych miarach.

Przeprowadzona analiza potwierdziła realność paradoksu jakości życia. Zauważono, że

ranking oparty na FI różni się od rankingu opartego na PKB *per capita*, nie jest również zbyt dobrze skorelowany z pozostałymi rankingami. Może to oznaczać, że ranking oparty na FI zawiera dodatkowe informacje o sytuacji obywateli w porównaniu do innych rankingów. Ponadto ustalono, że ludzie żyjący w krajach zamożnych o względnie wysokiej jakości życia nie cechują się niższym poziomem dobrobytu subiektywnego (szczęścia) częściej niż ich odpowiednicy z krajów Europy Wschodniej. Ustalono także, iż mieszkańcy krajów Europy Wschodniej częściej oceniają swój poziom szczęścia niżej niż wynikałoby to z pomiaru jakości życia. Zgodnie z przyjętą metodologią uprawniony wydaje się również wniosek, że w większości krajów ludzie są mniej szczęśliwi niż powinni biorąc pod uwagę ich jakość życia (największa liczba zmian z wysokiej jakości życia do niskiego poziomu szczęścia).

4.5. Dobrobyt nasycony aksjologicznie i problem uzgodnienia

Cykl kończą dwa teksty o charakterze teoretycznym. Pierwszy stanowi swoiste podsumowanie kontrowersji dotyczących koncepcji dobrobytu występującej w ekonomii neoklasycznej oraz formułuje argumenty uzasadniające postulat jej modyfikacji. Drugi zawiera propozycję by takie bogatsze rozumienie dobrobytu zastosować jako remedium na żywo dyskutowany w literaturze ekonomicznej problem uzgodnienia neoklasycznej ekonomii dobrobytu z wynikami badań ekonomii behawioralnej.

Celem artykułu **“Beyond Mere Utility-Maximisation. Towards an Axiologically Enriched Account of Well-being”** (Kwarciański, Załuski 2021) jest zrekonstruowanie sposobu w jaki kategoria dobrobytu jest najczęściej rozumiana w ekonomii, zidentyfikowanie najpoważniejszych problemów tej koncepcji oraz zaproponowanie ich rozwiązania. Zwrócono uwagę na wariant tautologiczny pojęcia dobrobytu ekonomicznego (dobrobyt osoby jest zależny od wyboru opcji najbardziej preferowanej, przy czym preferencje są ujawniane w trakcie wyborów, których dokonuje) oraz wariant oparty na deklarowanych preferencjach ograniczanych formalnymi warunkami teorii racjonalnego wyboru. Oba warianty utożsamiają dobrobyt z użytecznością i nie wymagają odniesienia ani do wartości roztropnościowych (*prudential values*) ani moralnych (*moral values*).

Tekst broni dwóch tez: (1) że koncepcja dominująca w ekonomii głównego nurtu jest *nienormatywna* (*non-normative*) i utożsamia dobrobyt z maksymalizacją użyteczności podmiotu czyli spełnieniem preferencji jakiegokolwiek by one nie były oraz (2) że biorąc pod

uwagę słabości koncepcji dobrobytu występującej w ekonomii neoklasycznej (np. jej tautologiczność przynajmniej w niektórych ujęciach) niezbędnym jest zaproponowanie nowej, nasyconej aksjologicznie koncepcji dobrobytu, która wychodzi poza utożsamienie dobrobytu z użytecznością podmiotów. Zaproponowano dwie wersje normatywnej koncepcji dobrobytu: wersja pierwsza określona mianem *wyluczającej* (*exclusive*) uzależnia dobrobyt od realizacji wartości roztropnościowych (*prudential values*) lecz nie wartości moralnych (*moral values*), wersja druga, zwana *włączającą* (*inclusive*), gdzie dobrobyt jest przyczynowo zależny od realizacji wartości roztropnościowych ale ta realizacja jest ograniczana przez wartości moralne. W tekście argumentowano, że bardziej wiarygodna jest propozycja włączająca, gdyż nie jest oparta na wątpliwym przekonaniu, że wartości roztropnościowe mają absolutny priorytet w stosunku do wartości moralnych.

Za wartości roztropnościowe uważa się często wolność, autonomię, podstawowe zabezpieczenie ekonomiczne, osiągnięcia nadające sens życiu, głębokie relacje międzyludzkie, radość z życia itp. Zapożyczając terminologię od J. Griffina (1993) chodzi o odejście od budowania koncepcji dobrobytu w oparciu o model oparty na gustach (*taste model*) na rzecz wykorzystania modelu opartego na dostrzeżeniu tego, co dobre dla człowieka (*perception model*). Choć ludzie mogą czasem różnić się w opiniach na temat wartości roztropnościowych to istotnym jest, że to co dobre dla konkretnej osoby sprzyja jej rozwojowi, w terminologii stosowanej przez R. Krauta (2009) – rozkwitowi.

Potrzeba obiektywnego podejścia do dobrobytu została również podkreślona w artykule „**Can Normative Economics be Convincing without the Notion of Well-being?**” (Kwarciański, Turek 2021). Ramę podjętych analiz wyznacza tzw. problemem uzgodnienia neoklasycznej ekonomii dobrobytu z behawioralną ekonomią dobrobytu. W szczególności krytykowany jest pogląd R. Sugdena (2018a, 2019) postulującego zastąpienie kategorii dobrobytu pojęciem “możliwości jako wzajemnych korzyści” (*opportunity as mutual advantage*).

Sugden stawia pytanie komu mają służyć ekonomiści i odpowiada, że powinni oni doradzać ludziom, nie władcom (rządom). Rozwój behawioralnej ekonomii dobrobytu, stwierdzenie nieracjonalności jednostek, sugeruje, że ekonomiści wiedzą lepiej od zwykłych obywateli jak należy postępować. W związku z tym mogą zastąpić preferencje jednostek własnymi preferencjami i doradzać rządzącym w jaki sposób maksymalizować dobrobyt jednostek. Grozi to jednak paternalistycznym naruszaniem wolności ludzi do decydowania o samym

sobie. Uzgodnienie obu dziedzin ekonomii bez uszczerbku dla wolności jednostek jest możliwe, zdaniem Sugdena, po odrzuceniu kategorii dobrobytu. Można zachować minimalizm normatywny pozbywając się kategorii dobrobytu. Tekst stanowi polemikę z tym stanowiskiem.

Analizowane jest znaczenie kategorii dobrobytu w zależności od jej normatywnego nasycenia w kontekście relacji między ekonomią normatywną a ekonomią pozytywną. Tekst zawiera argumentację, że relacja ekonomii pozytywnej i normatywnej w zakresie rozwiązywania kwestii normatywnych (np. czy powinno się wprowadzić restrykcje w czasie pandemii Covid-19) zależy przede wszystkim od sposobu interpretacji kategorii dobrobytu. W szczególności, jeśli staniemy na stanowisku, że problemy normatywne mają być rozwiązywane przez rozwój ekonomii pozytywnej (Friedman 1953), wówczas kategoria dobrobytu rzeczywiście traci znaczenie i może być wyeliminowana lub zastąpiona. Po drugie, samo zastąpienie welfaryzmu w ekonomii dobrobytu przez podejście zorientowane na możliwości (*opportunity* lub *cappability*) nie przesądza o sensowności odrzucenia minimalizmu normatywnego, czyli tezy, że problemy normatywne da się rozwiązać za pomocą narzędzi ekonomii pozytywnej. Może natomiast prowadzić zarówno do stanowiska Sugdena – normatywny minimalizm jak i Sena (1988) – koncepcja dobrobytu nasycona aksjologicznie. Wreszcie, jeśli kategoria dobrobytu ma pozostać istotna w ekonomii normatywnej, to niezbędna jest mocna, nasycona wartościami, koncepcja dobrobytu, ponieważ ekonomia pozytywna nie jest w stanie rozstrzygać normatywnych kwestii bazując wyłącznie na utożsamieniu dobrobytu z użytecznością jednostki. Szansy na taką koncepcję upatruje się w Sena propozycji zorientowanej na ludzkie możliwości a nie w minimalizmie normatywnym Sugdena lub ateoretycznym podejściu Hausmana (2019), czyli akceptacji pojęcia dobrobytu bez konieczności rozwijania teorii dobrobytu.

4.6. Perspektywy dalszych badań

W ramach dalszych badań naukowych zamierzam kontynuować zarówno analizy teoretyczne jak i dociekania empiryczne poświęcone normatywności w ekonomii. Wraz z Krzysztofem Turkiem (doktorantem na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie) pracujemy nad tekstem zatytułowanym roboczo „What Should Contractarian Economists Do?”. Tytuł nawiązuje do klasycznego artykułu J. M. Buchanana „What Should Economists Do?” (Buchanan 1964) oraz pracy R. Sugdena „What Should Economists Do Now?” (Sugden

2018b). Tekst, który jest w przygotowaniu, zawiera krytyczną analizę stanowiska Sugdena, rozpatrującego problem uzgodnienia neoklasycznej ekonomii dobrobytu z behawioralną ekonomią dobrobytu z perspektywy kontraktariańskiej.

Empiryczne badanie norm społecznych w oparciu o koncepcję Ch. Bicchieri (2016) zostało zaplanowane w projekcie „Redefining norms and institutions in the post-pandemic world”, złożonym w ramach konkursu T-AP Recovery, Renewal and Resilience in a Post-Pandemic World. W projekcie, który jest obecnie w trakcie oceny merytorycznej, pełnię funkcję członka zespołu koordynacyjnego oraz wykonawcy projektu. Wniosek projektowy złożyły instytucje naukowe z Polski (Uniwersytet Jagielloński we współpracy z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie), Brazylii oraz Chorwacji.

Wykorzystania danych empirycznych do analizy nierówności i dobrobytu interpretowanych w perspektywie koncepcji ludzkich możliwości (*capability approach*) podejmuję w ramach współpracy z Pawłem Ulmanem (statystykiem z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie) i Julią Wdowin (doktorantką na Uniwersytecie w Cambridge). Tekst „Inequality of Well-being Freedoms: The Case of Poland, and Polish Leading Emigration Destinations”, nad którym obecnie pracujemy, ma zawierać model strukturalny relacji zachodzących między dostępnymi ludzimi zasobami a możliwościami i funkcjonowaniami, przy wykorzystaniu czynników konwersji.

Kompetencje w zakresie analiz empirycznych w ekonomii doskonalilem na studiach podyplomowych „Metody statystycznej analizy danych” (ukończone w 2021 r.). Zamierzam nadal je podnosić dzięki współpracy z naukowcami z kraju i zagranicy.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Poza Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie, w którym jestem zatrudniony na etacie adiunkta, działalność naukową prowadziłem w dwóch instytucjach naukowych.

5.1. Centre for the Study of Mind in Nature (CSMN)

W okresie od lutego do czerwca 2011 r. (18 tygodni) przebywałem na stażu naukowo-badawczym w Centre for the Study of Mind in Nature (CSMN), Centrum Doskonałości Uniwersytetu w Oslo (Norwegia). Pobyt został sfinansowany ze środków Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego. W trakcie pobytu realizowałem projekt badawczy „Moral Agents in Their Social Environment”, w ramach którego brałem udział m.in. w CSMN

Colloquium, Moral Philosophy Club, Workshop: Lying, Saying, and Meaning, CSMN Symposium: Social ontology and collective agency oraz CSMN Writing Retreat, gdzie dyskutowany był manuskrypt mojego tekstu „Impartiality as the Basis of Global Justice”. Korzystając z zasobów Biblioteki Uniwersytetu w Oslo uzupełniłem bibliografię i przygotowałem do publikacji manuskrypt pracy doktorskiej „Równość i korzyść. Amartyi Kumar Sena koncepcja sprawiedliwości dystrybtywnej”. Rozprawa została opublikowana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie w serii „Monografie: Prace Doktorskie”.

5.2. Instytut Badań Rynku Konsumpcji i Koniunktur – PIB

W okresie od stycznia do września 2018 r. pracowałem w Instytucie Badań Rynku Konsumpcji i Koniunktur – Państwowym Instytucie Badawczym, gdzie zorganizowałem i kierowałem interdyscyplinarnym zespołem Zakładu Metaekonomii. Do rezultatów działalności Zakładu Metaekonomii zalicza się m.in. przygotowanie cyklu seminariów metaekonomicznych „Eksperci i ekspertyzy. Ujęcie interdyscyplinarne”, krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych: „Bezwarunkowy dochód podstawowy. Za i Przeciw”, „Economics as a Moral Science: Exploring moral components of economic theory and analysis”, workshop „Culture of Economic Expertise”. W ramach działalności Zakładu Metaekonomii pracowałem, wraz z Agnieszką Wincewicz-Price, nad redakcją książki „Metaekonomia II. Zagadnienia z filozofii makroekonomii”, która ukazała się nakładem Wydawnictwa Copernicus Center Press w 2019 r. Zakład Metaekonomii prowadził również działalność popularyzującą naukę organizując konkurs na „Esej metaekonomiczny”. Zwycięski tekst został opublikowany w pracy „Metaekonomia II. Zagadnienia z filozofii makroekonomii”, zaś artykuły pozostałych laureatów zostały zamieszczone w redagowanym przeze mnie tomie czasopisma „Zagadnienia Filozoficzne w Nauce” (2019).

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Do osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę zaliczam prace w zespołach redakcyjnych książek i czasopism naukowych, organizację wydarzeń naukowych (konferencji i seminariów), działania na rzecz współpracy naukowej oraz inicjatywy popularyzujące filozofię ekonomii.

6.1. Organizacja redakcji naukowych

Brałem udział w pracach redakcyjnych oraz koordynacji zespołu autorów następujących publikacji: „Metaekonomia. Zagadnienia z filozofii ekonomii” (wraz z Łukaszem Hardtem i Marcinem Gorazdą) oraz „Metaekonomia II. Zagadnienia z filozofii makroekonomii” (wraz z Agnieszką Wincewicz-Price). Pierwszy tom Metaekonomii został wyróżniony Nagrodą I stopnia w Konkursie Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego na najlepszy podręcznik akademicki z ekonomii wydany w latach 2014-2016.

Zorganizowałem interdyscyplinarny zespół tłumaczy oraz byłem redaktorem tłumaczenia cenionego na świecie podręcznika „Economic Analysis Moral Philosophy and Public Policy”, wydanie trzecie, autorstwa D. Hausmana, M. McPhersona, D. Satz (2016). Książka ukazała się w 2017 r. jako „Etyka ekonomii. Analiza ekonomiczna, filozofia moralności i polityka publiczna” nakładem Wydawnictwa Copernicus Center Press.

Ponadto, jako redaktor tomu, organizowałem publikacje numerów tematycznych następujących czasopism: „Zagadnienia Filozoficzne w Nauce” (2019), „Philosophy of the Social Sciences” (2017) – wspólnie z Alban Bouvier, Byron Kaldis, Eleonora Montuschi, Julie Zahle and Jesus Zamora, „Prakseologia” (2014) – wspólnie z Janiną Filek.

6.2. Organizacja wydarzeń naukowych

6.2.1. Organizacja konferencji naukowych

Do najważniejszych osiągnięć organizacyjnych zaliczam koordynację pracy Komitetu organizacyjnego międzynarodowej konferencji The European Network For The Philosophy of The Social Sciences (ENPOSS), która miała miejsce na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie we wrześniu 2017 r. Była to pierwsza konferencja ENPOSS w Europie Środkowo-Wschodniej.

Jako członek Komitetu organizacyjnego współpracowałem przy organizacji międzynarodowej konferencji „Culture and Economics 5th International Economic Philosophy Conference”, która odbyła się w czerwcu 2021 r. w Warszawie. Instytucje zaangażowane w organizację konferencji to: Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytet Warszawski, Polska Sieć Filozofii Ekonomii, Philosophy-Economics Network oraz Polski Instytut Ekonomiczny. Ze względów epidemicznych konferencja odbyła się w formule zdalnej. Byłem również jednym z organizatorów dorocznej konferencji Humanistic Management Network, która w 2019 r. odbyła się w Krakowie pod hasłem „Solidarity and the Common Good”.

Jako członek Komitetu naukowego współpracowałem przy organizacji międzynarodowej konferencji naukowej ENPOSS 2020, a obecnie jestem zaangażowany w realizację konferencji ENPOSS 2022.

Współpracowałem również przy organizacji konferencji krajowych realizowanych w ramach Katedry Filozofii UEK: „Wokół sporu komunitaryzmu z liberalizmem” (2015), „Wyzwania współczesności – wokół myśli społeczno-ekonomicznej Amartyi Sena” (2013), „Fenomen pomocy w życiu społeczno-gospodarczym” (2011), „Moralny wymiar kryzysu ekonomicznego” (2009).

6.2.2. Organizacja seminariów i webinarów naukowych

W ramach działalności uniwersyteckiej jestem współorganizatorem (wraz z Katarzyną Guczalską) cyklu seminariów naukowych „Filozofia & Ekonomia”, które odbywają się co roku od 2013 r. Współorganizowałem również (wraz z Janiną Filek) cykl comiesięcznych seminariów naukowych poświęconych społecznej odpowiedzialności biznesu (2013-2016).

W ramach zaangażowania w działalność Polskiej Sieci Filozofii Ekonomii współorganizowałem seminaria z cyklu „Filozoficznie o ekonomii” w latach 2015, 2019 oraz 2021. Organizowałem również webinaria PSFE: „Dylematy etyczne polityk publicznych czasu pandemii” (2020), „Czy można ufać modelom? Podejmowanie decyzji w czasach pandemii?” (2020) oraz „Cost effectiveness and a fair chance of treatment” (2021).

6.3. Organizacja współpracy naukowej

Współorganizowałem Polską Sieć Filozofii Ekonomii, która od 2014 r. stawia sobie za cel integrowanie środowiska naukowego, promowanie filozofii ekonomii, a także inicjowanie projektów badawczych i koordynowanie badań naukowych. Jedną z najważniejszych inicjatyw zrealizowanych w ramach PSFE było wydanie książki „Metaekonomia. Zagadnienia z filozofii ekonomii”. Dzięki współpracy naukowej w ramach PSFE wydano również numery tematyczne „Studiów Metodologicznych” (2016, 2019) oraz „Studiów Ekonomicznych” (2013). Ponadto, PSFE współorganizuje konferencje naukowe, organizuje cykl seminariów „Filozoficznie o ekonomii” a także webinaria dotyczące aktualnych problemów społecznych (np. „Czy można ufać modelom? Podejmowanie decyzji w czasach pandemii?”). Jednym z obszarów mojej działalności w ramach PSFE jest redakcja kluczowego kanału komunikacji, czyli strony internetowej PSFE (www.filozofia-ekonomii.pl). Jestem również zaangażowany w organizację licznych inicjatyw podejmowanych w ramach tej organizacji.

Kolejną organizacją, służącą współpracy naukowej, którą współorganizowałem (wraz z Moniką Kostera, Aliną Landowską, Agnieszką Konior, Anną Pluszyńską, Weroniką Pokojką i Michałem Pałaszem) jest polski oddział Humanistic Management Network, powołany w 2019 r. Celem osób zaangażowanych w działalność polskiego oddziału jest m.in. rozwój metodologii zarządzania humanistycznego oraz wzmocnienie jego pozycji w kształceniu akademickim menedżerów.

Jednym z działań zainicjowanych przeze mnie w ramach pracy na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie są cotygodniowe spotkania nazywane „Lektoriami” (w latach 2014 – 2016 inicjatywa była współorganizowana przez Ryszarda Kowalskiego). Od 2014 r. uczestniczą w nich pracownicy naukowcy, doktoranci oraz studenci. Z tygodnia na tydzień uczestnicy proponują teksty naukowe (artykuły lub książki), których treść dyskutowana jest następnie na spotkaniu lektorium. Spotkania te przyczyniły się m.in. do zorganizowania interdyscyplinarnego zespołu tłumaczy książki „Economic Analysis Moral Philosophy and Public Policy” wydanej w języku polskim w 2017 r. jako „Etyka ekonomii. Analiza ekonomiczna, filozofia moralności i polityka publiczna”. Dzięki lektorium wykrystalizowała się również koncepcja książki „Między dobrobytem a szczęściem. Eseje z filozofii ekonomii”, (Gorazda, Kwarciański 2020).

6.4. Działalność popularyzująca filozofię ekonomii

Działalność popularyzującą naukę podjąłem niemal od początku pracy na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. W roku 2010 powołałem do życia Koło Filozoficzne UEK, którego opiekunem naukowym byłem w okresie jego działalności, to jest w latach 2010-2016.

Celom popularyzacji ekonomii oraz aspektów filozoficznych z nią związanych (metodologicznych, etycznych) służy praca „Między dobrobytem a szczęściem. Eseje z filozofii ekonomii”, napisana wraz z Marcinem Gorazdą. Książka ta ukazała się w 2020 r. nakładem wydawnictwa Copernicus Center Press.

Działalność popularyzującą naukę prowadzę również za pośrednictwem Polskiej Sieci Filozofii Ekonomii. Na stronie PSFE zamieszczane są teksty, materiały wideo, wywiady z naukowcami, które mają na celu popularyzację wiedzy o zagadnieniach ekonomicznych oraz ich związkach z filozoficzną refleksją. Część z tych materiałów jest mojego autorstwa, np. wywiad z Danielem Hausmanem „O przydatności ekonomii, celach polityki publicznej i znaczeniu filozofii ekonomii”, przeprowadzony wraz z Marcinem Gorazdą lub tekst „Trump, Brexit i metarefleksja”.

6.5. Pozostała działalność organizacyjna i dydaktyczna

Opracowałem materiały dydaktyczne do zajęć z etyki biznesu. Materiały zostały opublikowane jako „Etyka biznesu: studia przypadków” (Mizdrak, Kwarciniński, Gucałska, Filek 2012).

W ramach programu POWER: „UEK HUB. Uniwersytecki Hub dydaktyczny” prowadziłem, wraz z Katarzyną Kwarcinińską, serię szkoleń pt. „Dyskusja w praktyce akademickiej” dla kadry dydaktycznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (2017-2018).

Uczestniczę w programie „Mistrzowie dydaktyki”, w ramach którego wziąłem udział w pięciodniowej wizycie studyjnej na Uniwersytecie w Gandawie (styczeń 2021). Ze względu na pandemiczne wizyta odbyła się w formule zdalnej. Prowadzę również dodatkowe zajęcia ze studentami metodą tutoring.

Od 2018 r. uczestniczę w realizacji programu dydaktycznego dla klasy patronackiej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie w I Liceum Ogólnokształcącym im. B. Nowodworskiego w Krakowie. Prowadzę cykl zajęć pod hasłem „Etyczny wymiar polityki publicznej”.

Biorę również aktywny udział w zespole opracowującym program interdyscyplinarnego kierunku studiów licencjackich „Stosowane nauki społeczne”, który jest planowany w Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej UEK (2020-2021). Wniosek o uruchomienie kierunku jest w trakcie procedowania.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

7.1. Pozostałe obszary badawcze

Poza zagadnieniami składającymi się na główne osiągnięcie naukowe przedstawione w ramach cyklu „Problem normatywności w ekonomii” prowadziłem badania w obszarach: (1) związku ekonomii i etyki, (2) koncepcji ludzkich możliwości, (3) odpowiedzialności kolektywnej i korporacyjnej oraz (4) etyki biznesu.

- **Ekonomia i etyka**

Tematykę związku ekonomii i etyki poruszałem m.in. w następujących tekstach: „Zagadnienia etyczne w ekonomii” (Kwarciniński 2017a), „Racjonalność, użyteczność, dobrobyt” (Kowalski, Kwarciniński 2017), „Koncepcje pomiaru dobrobytu: założenia filozoficzne, kontrowersje metodologiczne i zastosowanie w polityce publicznej” (Kwarciniński 2019b), „Analiza kosztów i korzyści jako użycylnarystyczna procedura decyzyjna” (Kwarciniński 2015), „Racjonalność

ekonomiczna i zasady moralne” (Kwarciański 2009). Byłem również inicjatorem i redaktorem tłumaczenia książki „Economic Analysis Moral Philosophy and Public Policy”, wydanie trzecie, autorstwa D. Hausmana, M. McPhersona, D. Satz (2016).

- **Koncepcja ludzkich możliwości**

Koncepcja ludzkich możliwości (zdolności), autorstwa A. Sena, była przedmiotem mojego zainteresowania przede wszystkim w pracy doktorskiej. Po uzupełnieniu oraz wprowadzeniu poprawek redakcyjnych rozprawa doktorska została opublikowana jako monografia „Równość i korzyść Amartyi Kumar Sena: koncepcja sprawiedliwości dystrybutywnej” (Kwarciański 2011). Koncepcji zaproponowanej przez Sena poświęciłem również tekst „Konsekwencjalizm prima facie: problem normatywności w filozofii Amartyi Kumar Sena” (Kwarciański 2010) oraz liczne artykuły w okresie przed uzyskaniem stopnia doktora, w tym „Sprawiedliwość czy efektywność? Analiza wykorzystująca ekonometryczny model wzrostu gospodarczego z historycznie optymalnym zróżnicowaniem płac” (Kwarciański 2007).

- **Odpowiedzialność kolektywna i korporacyjna**

Efektom prac nad problemem odpowiedzialności kolektywnej są teksty „Spór o możliwość i sensowność przypisywania korporacjom moralnej odpowiedzialności: stan badań” (Kwarciański 2016b), oraz „Spór o możliwość i sensowność przypisywania korporacjom moralnej odpowiedzialności: analiza argumentacji” (Kwarciański 2016c).

- **Etyka biznesu**

Kwestiom związanym z etyką biznesu poświęciłem takie publikacje jak: „The Limits of Moral Responsibility for Global Poverty (Kwarciański 2017b), „O dwóch dogmatach wiary w rynek (Kwarciański 2016d). „Ethics of Business or Ethics for Business?: Two Models for Teaching Business Ethics” (Kwarciański 2012a) oraz „Rynek jako »narzędzie« pomocy potrzebującym: etyczne aspekty marketingu społecznie zaangażowanego” (Kwarciański 2012b).

7.2. Opracowanie recenzji naukowych

W ramach działalności naukowej przygotowałem recenzje naukowe do następujących czasopism:

- „Studia Metodologiczne” (2016),
- „Semina Scientiarum” (2016),
- „Philosophy of the Social Sciences” (2018),
- „Polish Sociological Review” (2019),

- „Zarządzanie Publiczne/ Public Governance” (2020),
- „Zagadnienia Filozoficzne w Nauce” (2021).

Byłem również autorem recenzji wydawniczej pracy “On social norms: the collection of theoretical and empirical findings” autorstwa Iany Okhrimenko.

Ponadto, na prośbę Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta recenzowałem wniosek złożony w ramach programu Senior Award 2022-23.

7.3. Wsparcie młodych naukowców

Służę wsparciem młodszym naukowcom. Jestem promotorem pomocniczym mgr Krzysztofa Turka, który przygotowuje rozprawę doktorską pt. „Problem uzgodnienia ekonomii dobrobytu z ekonomią behawioralną z perspektywy relacji między ekonomią pozytywną a normatywną”.

Jestem również opiekunem stażu naukowo-badawczego mgr Julii Wdowin, doktorantki Uniwersytetu w Cambridge, która w okresie od listopada 2021 do marca 2022 przebywa w Katedrze Filozofii UEK.

7.4. Nagrody naukowe i organizacyjne

Za swoją działalność naukową i organizacyjną byłem wielokrotnie nagradzany przez Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

- Za indywidualne osiągnięcia w dziedzinie naukowej nagrody otrzymałem latach: 2016 (nagroda II stopnia), 2014 (nagroda III stopnia), 2011 (nagroda III stopnia).
- Za indywidualne osiągnięcia w dziedzinie organizacyjnej nagrody otrzymałem w latach: 2018 (nagroda III stopnia), w 2014 (nagroda III stopnia) oraz w 2010 (nagroda III stopnia).

8. Literatura cytowana w autoreferacie

Arrow K., (1978), *Extended sympathy and the possibility of social choice*, “Philosophia”.

Bartholomew D.J., (1973), *Stochastic models for social processes*. 2nd edition. London: Wiley.

Bicchieri C., (2016), *Norms in the Wild. How to Diagnose, Measure, and Change Social Norms*. Oxford: Oxford University Press.

Binmore K., (2009), *Interpersonal comparison of utility*, w: *Oxford Handbook of the Philosophy of Economics*, H. Kincaid, D. Ross (eds.), Oxford University Press, s. 540–559.

Brennan G., (2007), *The Grammar of Rationality*, [w:] F. Peter, H. B. Schmid (eds) *Rationality and Commitment*, Oxford University Press.

- Buchanan J. M., (1964), *What Should Economists Do?*, "Southern Economic Journal", 30(3), 213–222.
- Friedman M., (1953), *Essays in Positive Economics Part I - The Methodology of Positive Economics*. *University of Chicago Press*, II (1953), 3–35.
- Goldman A.I., (1995), *Simulation and Interpersonal Utility*, „Ethics”, vol. 105, nr 4.
- Gorazda M., Kwarciniński T., (2020), *Miedzy dobrobytem a szczesciem. Eseje z filozofii ekonomii*, Kraków: Copernicus Center Press.
- Graham C., (2008), *Happiness, economics of*, w: *The New Palgrave Dictionary of Economics*, Second Edition, S.N. Durlauf, L.E. Blume (eds.), *The New Palgrave Dictionary of Economics Online*, Palgrave Macmillan (data dostępu 04 listopada 2014).
- Griffin J., (2002), *Well-being. Its Meaning, Measurement and Moral Importance*, Clarendon Press, Oxford.
- Griffin, J., (1993), *Against the taste model*. In *Interpersonal comparisons of well-being*, ed. J. Elster and J. Roemer, 45–69. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harsanyi J., (1977), *Morality and the theory of rational behavior*, "Social Research", Vol. 4, No. 4.
- Hausman D. M., (2019), *Enhancing Welfare without a Theory of Welfare*, "Behavioural Public Policy" (4):1–16.
- Hausman D., (1995), *The impossibility of interpersonal utility comparisons*, "Mind", Vol. 104, No. 415.
- Hausman D., (2005), *Sympathy, Commitment, and Preference*, „Economics and Philosophy” 21(1): 33–50.
- Hausman D., (2012), *Preference, Value, Choice, and Welfare*, Cambridge University Press.
- Hausman D., McPherson M., Satz D., (2016), *Economic Analysis Moral Philosophy and Public Policy*, (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press. Polskie tłumaczenie: Hausman D., McPherson M., Satz D., (2017), *Etyka ekonomii. Analiza ekonomiczna, filozofia moralności i polityka publiczna*. Copernicus Center Press.
- Haybron D., Tiberius V., (2012), *Normative Foundations for Well-being Policy*, "Papers on Economics and Evolution", no. 1202.
- Haybron D., Tiberius V., (2015), *Well-being Policy: What Standard of Well-being?*, "Journal of the American Philosophical Association", vol. 1, no 4.
- Kagan, S., (2009), *Well-being as enjoying the good*, "Philosophical Perspectives" 23 (1): 253–272.
- Kowalski R., Kwarciniński T., (2017), *Racjonalność, użyteczność, dobrobyt*. [W:] Gorazda M., Hardt Ł., Kwarciniński T. (red.), *Metaekonomia: zagadnienia z filozofii ekonomii*, Kraków : Copernicus Center Press, s. 387-405.
- Kraut R. (2009), *What is good, and why. The ethics of well-being*. Cambridge, MA: Harvard

Kwarciański T. Turek K., (2021), *Can normative economics be convincing without the notion of well-being?*, „Filozofia Nauki” (przyjęty do druku).

Kwarciański T., (2007), *Sprawiedliwość czy efektywność? Analiza wykorzystująca ekonometryczny model wzrostu gospodarczego z historycznie optymalnym zróżnicowaniem płac*, "Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica", 213, s. 109-124.

Kwarciański T., (2009), *Racjonalność ekonomiczna i zasady moralne*. [W:] Kłosiński, Biela A. (red.), *Człowiek i jego decyzje*. 1, Lublin: Wydawnictwo KUL, s. 145-155.

Kwarciański T., (2010), *Konsekwencjalizm prima facie: problem normatywności w filozofii Amartyi Kumar Sena*, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie", nr 846, s. 37-47.

Kwarciański T., (2011), *Równość i korzyść Amartyi Kumar Sena: koncepcja sprawiedliwości dystrybutywnej*, (Monografie : prace doktorskie Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, nr 11), Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego.

Kwarciański T., (2012a), *Ethics of Business or Ethics for Business? : Two Models for Teaching Business Ethics*, "Management and Business Administration. Central Europe", nr 3 (116), s. 42 - 49.

Kwarciański T., (2012b), *Rynek jako "narzędzie" pomocy potrzebującym : etyczne aspekty marketingu społecznie zaangażowanego*, "Prakseologia", nr 153, s. 297-314.

Kwarciański T., (2014a), *Racjonalność, normatywne zaangażowanie i autonomia podmiotu*, "Prakseologia", nr 156, s. 297-324.

Kwarciański T., (2014b), *Filozoficzne problemy wokół interpersonalnych porównań użyteczności*, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie", nr 5 (929), s. 5- 17.

Kwarciański T., (2014c), *Problem arbitralności interpersonalnych porównań użyteczności*, "Studia Ekonomiczne", nr 3, s. 415-435.

Kwarciański T., (2015), *Analiza kosztów i korzyści jako utylitarystyczna procedura decyzyjna*. [W:] Dąbrowski A., Schumann A., Woleński J. (red.), *Podejmowanie decyzji: pojęcia, teorie, kontrowersje*, Kraków : Copernicus Center Press, s. 203-221.

Kwarciański T., (2016a), *Koncepcje dobrobytu i porównania interpersonalne*, "Ekonomia: rynek, gospodarka, społeczeństwo", nr 45, s. 105-133.

Kwarciański T., (2016b), *Spór o możliwość i sensowność przypisywania korporacjom moralnej odpowiedzialności: stan badań*, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie", nr 4 (952), s. 79-95.

Kwarciański T., (2016c), *Spór o możliwość i sensowność przypisywania korporacjom moralnej odpowiedzialności : analiza argumentacji*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, nr 7 (955), s. 91-108.

Kwarciański T., (2016d), *O dwóch dogmatach wiary w rynek*, „Prakseologia”, Nr 158, t. 2, s. 323-345.

Kwarciański T., (2017a), *Zagadnienia etyczne w ekonomii*. [W:] Gorazda M., Hardt Ł., Kwarciański T. (red.), *Metaekonomia: zagadnienia z filozofii ekonomii*, Kraków : Copernicus Center Press, s. 361-385.

Kwarciański T., (2017b), *The Limits of Moral Responsibility for Global Poverty*, „Annales: etyka w życiu gospodarczym”, vol. 20, nr 6, s. 133-145 – uzupełnione tłumaczenie tekstu Kwarciański T., (2006), *Granice moralnej odpowiedzialności za problem światowego ubóstwa*, „Annales: etyka w życiu gospodarczym”, t. 9, nr 1, s. 233-244.

Kwarciański T., (2019a), *On the Importance of the Philosophy of Well-being*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, nr 3 (981), s. 9-26.

Kwarciański T., (2019b), *Koncepcje pomiaru dobrobytu: założenia filozoficzne, kontrowersje metodologiczne i zastosowanie w polityce publicznej*. [W:] Kwarciański T., Wincewicz-Price A. (red.), *Metaekonomia 2 : zagadnienia z filozofii makroekonomii*, Kraków: Copernicus Center Press, s. 372-404.

Kwarciański T., Ulman P., (2018), *A Hybrid Version of Well-being: an Attempt at Operationalization*, „Zarządzanie Publiczne”, nr 4 (46), s. 30-49.

Kwarciański T., Ulman P., (2020), *Quality of Life Paradox: Well-Being Ranking of the Selected European Countries Based on Hybrid Well-Being Approach*, „Economics & Sociology”, vol. 13, nr 2, s. 160-180.

Kwarciański T., Załuski W., (2021), *Beyond Mere Utility-Maximisation. Towards an Axiologically Enriched Account of Well-being*, in: *Words, objects and events in economics: the making of economic theory* (eds. Róna Peter, Zsolnai László, Wincewicz-Price Agnieszka), Springer 2021, s.181-191.

Mizdrak I., Kwarciański T., Guczalska K., Filek J., (2012), *Etyka biznesu: studia przypadków*, Filek J. (red.), Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego.

Nussbaum M., (2003), *Capabilities as fundamental entitlements: Sen and social justice*, „Feminist Economics”, 9(2), 33–59.

Pettit Ph., (2005), *Construing Sen on Commitment*, „Economics and Philosophy” 21(1): 15–32.

Riley J., (2009), *Liberal Utilitarianism: Social Choice Theory and J.S. Mill's Philosophy*, Cambridge University Press, Cambridge.

Robbins L., (1938), *Interpersonal Comparisons of Utility: A Comment*, „The Economic Journal”, vol. 48, nr 192.

Robbins L., (1945), *An Essay on the Nature and Significance of Economic Science*, 2nd ed., Macmillan and Co., London.

Sen A., (1977), *Rational Fools: A Critique of the Behavioral Foundations of Economic Theory*, „Philosophy And Public Affairs” 6 (4): 317–344.

Sen A., (1988), *On Ethics and Economics*. Blackwell Publishing.

Sen A., (2002), *Goals, Commitment, and Identity*, [w:] tenże, *Rationality and Freedom*, Belknap Press of Harvard University Press.

- Sen A., (2005), *Commodities and Capabilities*. Delhi – New York: Oxford University Press.
- Sen A., (2007), *Rational Choice: Discipline, Brand Name, and Substance*, [w:] F. Peter, H. B. Schmid (eds), *Rationality and Commitment*, Oxford University Press.
- Sen A., (2009), *The idea of justice*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Sen A.K., (1997), *Choice, Welfare, and Measurement*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- Sugden R., (2018a), *The Community of Advantage: A Behavioural Economist's Defence of the Market*. Oxford University Press.
- Sugden R., (2018b), *What should economists do now?* In: James M. Buchanan. *Remaking Economics: Eminent Post-War Economists*. Palgrave Macmillan.
- Sugden R., (2019), The community of advantage. *Economic Affairs*, 39, 417–423.
- Sumner L.W., (2003), *Welfare, Happiness, and Ethics*. Oxford: Clarendon Press.
- University Press.
- Zadeh L. A., (1965), Fuzzy sets. *Information and Control*, 8, 338–353.

.....
(podpis wnioskodawcy)